

Gårdsnavn: Kongsrud **Gnr/bnr:** gnr. 3013, bnr. 1.

Koordinat: Ø: 624787, N: 6584877, 22 EU89-UTM Sone 32

Synbarhet: Fullt ut synlig/gjenfinnbar i terrenget

Erling Skivdal 07.05.2009

Kulturminneregistrering

KMtype: Husmannsplass, Annet kulturminne,

Tilstand: Spor/rester finnes

Verneverdi:

Vern: ,

Beskrivelse:

Beskrivelse: Husmannsplass der undermuren til stua, ved befaring i 2009 er godt synlig. Muren måler 8,50 m x 7,50 m. 18 meter fra det østlige hjørnet på stua ses rester etter jordkjelleren. Mulige tufter etter uthus på boplassen ses nordvest for stua. Koordinatet er tatt midt i hustomta.

Det var veiforbindelse direkte mellom Køya (ID 1053267) og Sagdalen. Forbindelsen ses i dag som en tydelig sti i terrenget.

Sagdalen var en husmannsplass under Kongsrud som trolig ble ryddet helt tidlig på 1700-tallet. Siste

Lok. nr. 1053268 Sagdalen forts:

oppsitter var formodentlig ”Lærrine Sadær’n”, som døde i 1928. Stua ble senere stall på Kongsrud.

Navnet på denne husmannsplassen kan gi assosiasjoner til sagbruksvirksomheten som var i Kullerudbekken og ned mot Gryteevja. Beliggenheten like opp for Kullerudbekken styrker den teorien. Sagdalen gir også navn på åsen fra Køya/Faugli og over til Smalhagan (gnr. 3013, bnr. 1), benevnt som Sagdalåsen.

Første beboeren som vi kjenner på Sagdalen var Erik Asgautsen, som bodde der i 1723. Senere var Mari Andersdatter og Jul Andersen husmenn på Sagdalen. Jul bodde her da han døde i 1774. Trolig var det sønnen Anders som ble neste oppsitteren. Han var gift med Kari Andersdatter Bøe og kom senere til Heden. De hadde barna Jul, Anders og Anne.

Linken mellom husmannsplassene Sagdalen og Køya må ha vært tett. Ifølge Olav Spydevold bodde Gurine Christensdatter og Christen Johannesen på Sagdalen i 1860-årene. De er mer utførlig omtalt under Køya.

Elen og Olaus

Søsteren til Christen var Elen Johannesdatter, født i Tune i 1825 som datter av Anne Olsdatter og Johannes Arnesen som var første oppsitterne på Køya. Elen ble gift med Olaus Nilsen, født i Eidsberg i 1835. Elen og Olaus bodde på Sagdalen i hele sitt voksne liv.

I 1875 blir Olaus benevnt som ”Leilænding med Jord, Lændsearbeider” på Sagdalen. Elen hadde for øvrig en sønn fra et forhold før hun giftet seg med Olaus. Han het Ole Svendsen, og var født i Varteig i 1852. I 1875 hadde Elen og Olaus to døtre – Inger Marie (født i Varteig i 1861) og Anne Helena (født i Varteig i 1867) boende hjemme.

Ved folketellingen i 1900 benevnes Olaus Sagdalen” som ”lænsarbeider” og Elen som ”Kaffekoker til lænsfolk”. To barnebarn bor også på Sagdalen – nemlig Emilie Antonsdatter (født i 1883) og Elise Rikardsdatter (født i 1891). Begge er født i Varteig.

Elen dør på Sagdalen 30. desember i 1910.

Vigeland på Sagdalen

Laurine Kristine Kristensdatter var trolig den siste fastboende på Sagdalen. Lærrine Sa’dærn hadde en annen kvinne i forpleining, nemlig Anne Marie Andersdatter.

Anne Marie ble betegnet som sinnssyk, og var helt avhengig av den omsorg som Laurine kunne gi.

Noe av historien om ”Annemarja” og ”Lærrine” er bevart for ettertiden fordi billedhoggeren Gustav Vigeland sommeren 1918 kom til Sagdalen for å modellere kvinnen. Vigeland bodde da i perioder på Haven ved Kulturp, stedet som eides av Vigelands samboer gjennom 20 år, Inga Syvertsen. (Se INGA 2005).

Inga Syvertsen forteller om turen til Sagdalen: ”Da vi i 1918 besøkte Laurine, hadde Vigeland med en lerklump med tanke på en liten figur av Anne Marja, men da han fikk se hende naken, orket han det ikke! Lerklumpen kastet vi i Glomma da vi tok båten fra Furuholmen.”

Laurine Kristine Kristensdatter var født i 1852 og opprinnelig fra Dalene under Brunsby, som datter av Dorthea M. Nilsdatter og Kristen Pedersen. Derfra hadde hun med seg Anne Marie Andersdatter, som hadde vært i familiens forpleining i mange år.

Var det noen som utnyttet legdsfolk, var ho Lærrine Sa’dærn eksempel på det stikk motsatte. Hun har et ettermæle som betegner henne som et hjertegodt menneske som gjorde sitt ytterste for den personen som var plassert i hennes omsorg.

Laurine hadde for øvrig ett overordnet ønske – og det var at hun skulle overleve Anne Marie slik at hun fikk se henne vel fra denne verden. Nå fikk imidlertid ikke Lærrine oppfylt sitt store ønske. Hun dør fra Anne Marie, og den pleietrengende kvinnen blir flyttet til Tilla og Arnt Gressløs. Laurine døde på Sagdalen i 1920, og ble gravlagt 28. oktober. Anne Marie dør på Gressløs to år senere, og gravlegges 27. august.

Fra stue til stall

Etter Laurines død i 1920 har det neppe vært bofaste på Sagdalen. Den laftede stua ble tatt ned og brukt som stall på Kongsrud. Oppmåling av de godt synlige hustuftene på Sagdalen viser at stua målte rundt 8,5 x 7

Lok. nr. 1053268 Sagdalen forts:

meter. Altså at den var på omkring 60 kvadratmeter. Det passer godt med målene på stallen på Kongsrud.

Selv om skogen har spist seg godt innpå tunet på Sagdalen siden Laurine døde i 1920, kan man fortsatt lett forestille seg den fine plasseringen. Nå har også vedhogst og rydding siste året ført til at tuftene etter bolighuset har blitt godt synlige. Plassen ligger kloss i Ingaleden, på strekningen mellom Kongsrubbakkene og Hestehagen/Grythe. Spesielt sommerstid er det jevnlig ferdsel forbi Sagdalen. Både Laurine og de tidligere beboerne på plassen fortjener at turgåere ofrer slitets hverdag i forne dager noen tanker når man passerer stedet.

Tilhørende enkeltminner (0):

Litteratur